

GUID 9010

Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas ISSAI standartus izdevusi Starptautiskā Augstāko revīzijas iestāžu organizācija INTOSAI. Plašākai informācijai apmeklējiet interneta vietni www.issai.org

Neatkarīga standartu izstrādes procesa nozīme

INTOSAI Framework of Professional Pronouncements

Profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu padome (IFIPP)

www.issai.org

INTOSAI Ģenerālsēkretariāts - RECHNUNGSHOF
(Austrijas revīzijas palāta) DAMPFSCIFFSTRASSE 2
A-1033 VĪNE, AUSTRIJA

E-pasts: intosai@rechnungshof.gv.at
www.intosai.org

INTOSAI, 2019

1) Apstiprināts 2010.gadā kā ISSAI GOV 9200 - Neatkarīga standartu izstrādes procesa nozīme

2) Profesionālo standartu un vadlīniju ietvarā (IFPP), 2019.gadā pārdēvētas par GUID 9010 - Neatkarīga standartu izstrādes procesa nozīme, ar redakcionālām izmaiņām.

Par ISSAI standartu izdošanu un aktualizēšanu atbildīga ir INTOSAI profesionālo revīzijas un labas pārvaldības standartu padome (IFIPP).

Neatkarīga standartu izstrādes procesa nozīme

Dokuments ir izstrādāts INTOSAI Grāmatvedības un finanšu pārskatu apakškomitejai

Ievads

Valdībām ir jābūt atbildīgām par nodokļu un citu ieņēmumu iekasēšanu, kā arī sniegto pakalpojumu līmeni, kvalitāti un cenu. Lai to īstenotu, valdībām ir jāsaģatavo caurskatāmi finanšu pārskati, kas atbilst plaša lietotāju loka vajadzībām. Lai gan likumdevēja iestādes vēlas izvērtēt valdības resursu pārvaldību un darbības rezultātus, resursu sniedzēji un pakalpojumu saņēmēji arī vēlas zināt, kā tiek izmantoti valdības resursi.

Lai izveidotu veiksmīgas atbildības attiecības un īstenotu savas informatīvās vajadzības, valdības finanšu pārskatu lietotājiem ir jābūt pārliecinātiem, ka valdības finanšu pārskati ir ticami un saģatavoti, izmantojot objektīvus un caurskatāmus grāmatvedības standartus.

Lai finanšu pārskati būtu ticami, tie ir jāsaģatavo, ievērojot objektīvu, saprotamu un piemērojamu principu kopumu, kas nav pakļauti pārskatus saģatavojošās personas prioritātēm.

Lai gan valdības var pieņemt dažādus mehānismus tādu standartu izstrādei tādas kā konsultantu grupas, būtu vēlams atsaukties uz neatkarīgā standartu izstrādes procesā ieviestiem standartiem.

Standartu izstrādes kārtība

Veiksmīga standartu izstrādes kārtība rada augstas kvalitātes standartus, kas veicina attiecīgus, ticamus, neitrālus, konsekventus un salīdzināmus finanšu pārskatus, kas atbilst lietotāju vajadzībām. Lai sasniegtu šo mērķi, standartu izstrādes procesam ir jābūt precīzam, caurskatāmam, objektīvam un organizētam. Neatkarīga standartu izstrādes institūcija nodrošina, ka standarti netiek patvaļīgi mainīti, lai pielāgotos esošās vadības izvēlēm, kas potenciāli varētu radīt neksekventus vai maldinošus finanšu pārskatus.

Standartu izstrādātājiem nevajadzētu būt pakļautiem finansiālajam spiedienam. Viņiem nevajadzētu būt atkarīgiem no politiskām vai korporatīvām vērtībām, kā arī viņus nevajadzētu ietekmēt noteiktu interešu grupām vai nozīmīgiem ekonomikas dalībniekiem, kas vēlas iezīmēt noteiktu finansiālo ainu. Tomēr neatkarība nenozīmē, ka nav jābūt atbildībai. Standartu izstrādātājam ir jābūt atbildīgam par standartu savlaicīgu uzturēšanu, caurskatāmību standartu izstrādē un sabiedrības vajadzību apmierināšanu.

Ir svarīgi saņemt ieinteresēto pušu piekrišanu standartu izstrādes procesam. Finansiālās informācijas lietotājiem ir jābūt pārliecinātiem, ka, izstrādājot grāmatvedības standartus, ir meklēts ieguldījums no visām ieinteresētām pusēm, tostarp finanšu pārskatu sagatavotājiem, revidentiem, regulētājiem un citām ieinteresētām pusēm. Ir svarīgas arī notiekošās diskusijas starp ieinteresētajām pusēm par dažādām ieviešanas problēmām, ar kurām tās saskaras. Ja grāmatvedības standarti ir un būs turpmāk izmantojami un atbilstoši, ieinteresētajām pusēm ir jābūt pieredzes un jāapspriež un jāaplūko atšķirīgi viedokļi.

Vispārpieņemts neatkarīgs standartu izstrādes process ir šāds:

- Jaunu vai pārstrādātu standartu sākotnējie projekti parasti tiek izstrādāti ar darba grupas un attiecīgās jomas ekspertu ieguldījumu.
- Visas ieinteresētās puses tiek aicinātas sniegt savus komentārus par standartu projektu, kas tiek plaši izplatīts un publiski pieejams.
- Komentāri tiek izskatīti, un sākotnējais projekts tiek atbilstoši precizēts. Ja labojumi ir būtiski, var tikt publicēts atkārtots sākotnējais projekts.
- Jaunie vai pārstrādātie standarti ir oficiāli izdoti, kolīdz tie ir apstiprināti.

Citi vispārīgi efektīvas, neatkarīgas grāmatvedības standartu izstrādes iestādes un atbalsta personāla elementi ietver:

- standartu izstrādes iestādes neatkarīgu locekļu atlasīšanu un viņu darbības rezultātu un interešu konflikta politikas novērošanu;
- atklātas sanāksmes;
- sabiedrības interešu atbalstošās iestādes uzraudzību;
- atbilstošus resursus un pietiekamas tehniskās zināšanas, prasmes un pieredze;
- caurskatāmu standartu izmaiņu apzināšanas un prioritāšu noteikšanas procesu.

Turklāt standartu izstrādes iestādei vajadzētu būt faktiski un reāli neatkarīgai.

Esošā situācija

Daudzās valstīs ir neatkarīgas standartu izstrādes iestādes, kas izstrādā un ievieš standartus, un atbilstošus norādījumus finanšu uzskaites un pārskatu sagatavošanas pārvaldībai.

Starptautiskā kontekstā ir divas neatkarīgas standartu izstrādes iestādes, kas ir izveidotas, lai sniegtu augstas kvalitātes, globālus grāmatvedības un finanšu pārskatu standartus publiskajam un privātajam sektoram. Starptautisko Grāmatvedības standartu padomi (SGSP) 2001. gadā izveidoja Starptautisko Grāmatvedības standartu komitejas fonds, lai publicētu grāmatvedības un finanšu pārskatu standartus privātajam sektoram vai uz peļņu orientētiem publiskā sektora uzņēmumiem. Starptautisko grāmatvežu federācija izveidoja Starptautisko publiskā sektora grāmatvedības standartu padomi, lai izstrādātu standartus publiskajam sektoram.

INTOSAI Grāmatvedības un finanšu pārskatu apakškomiteja 2009. gada pavasarī izveidoja aptauju, lai apzinātu katras INTOSAI dalībvalsts izmantotos grāmatvedības standartus saimnieciskās darbības finanšu rezultātu ziņošanai. Aptaujājamiem tika ļauts izvēlēties vairāk par vienu atbilžu variantu.

Aptaujā atklājās, ka:

- 22% dalībvalstu izmantoja uzskaiti pēc uzkrājumu principa atbilstoši Starptautiskajiem publiskā sektora grāmatvedības standartiem;
- 24% dalībvalstu izmantoja uzskaiti pēc naudas plūsmas principa atbilstoši Starptautiskajiem publiskā sektora grāmatvedības standartiem;
- 24% dalībvalstu izmantoja Starptautiskos finanšu pārskatu standartus (angļu valodā – *International Financial Reporting Standards, IFRS*);
- 36% dalībvalstu izmantoja savas valsts standartu izstrādes iestādes izdotos standartus;
- 34% dalībvalstu izmantoja citus standartus.

No aptaujātajiem, kas norādīja, ka viņu valstī izmantoja vismaz vienu nestarptautiska mēroga grāmatvedības standartu, 45% aptaujāto norādīja, ka viņu valstij nav plānu pāriet uz starptautisku standartu kopumu, savukārt 55% aptaujāto norādīja, ka viņu valstī tiek plānots pāriet uz vienu no šādiem trim starptautisko standartu kopumiem (aptaujātajiem tika ļauts izvēlēties vairāk par vienu atbilžu variantu):

- uzskaitē pēc uzkrājumu principa atbilstoši Starptautiskajiem publiskā sektora grāmatvedības standartiem (78% aptaujāto);
- uzskaitē pēc naudas plūsmas principa atbilstoši Starptautiskajiem publiskā sektora grāmatvedības standartiem (37% aptaujāto);
- Starptautiskie finanšu pārskatu standarti (34% aptaujāto).

Nesen piedzīvotās finanšu krīzes rezultātā ir palielinājusies caurskatāmu un ticamu finanšu pārskatu nepieciešamība. Daudzas valstu grāmatvedības institūcijas ir sasniegušas zināmu progresu, saskaņojot savus valsts grāmatvedības standartus ar starptautiskajiem grāmatvedības standartiem.

Neatkarīgas vietējā un valsts mēroga standartu izstrādes iestādes iesaistās līdzīgos pasākumos un tiecas sasniegt tādu pašu rezultātu – labi informēti ticamu finanšu pārskatu lasītāji.

Piemēri

Kanāda. 20. gs. 70.-80. gadu beigās tika apšaubīta Kanādas valdības finanšu pārskatu ticamība, jo nebija nekādu neatkarīgu grāmatvedības standartu, uz kuriem valdība un revidenti varētu atsaukties. Tolaik, Apakšpalātas debašu laikā, valdība bieži raksturoja situāciju kā „taisnīgu viedokļu atšķirību” starp diviem ekspertiem tehniskos grāmatvedības jautājumos. Tika sacīts, ka varētu „uzskaitīt grāmatvežus, kas argumentētu vienu problēmas aspektu, un uzskaitīt grāmatvežus, kas argumentētu citu aspektu”. Neviens neguva nekādu labumu no šīs situācijas.

Par laimi, kopš tiem laikiem Kanādas Zvērinātu grāmatvežu institūta Publiskā sektora grāmatvedības padome izstrādāja objektīvus grāmatvedības standartus valdībām, un Kanādas valdība saskaņoja savas grāmatvedības pamatnostādnes ar Publiskā sektora grāmatvedības padomes standartiem. Valdības noteiktie grāmatvedības standarti ievērojami neatšķirās no Kanādā vispārpieņemtajiem grāmatvedības principiem. 11 gadus pēc kārtas Kanādas valdība ir saņēmusi viennozīmīgi pozitīvus revīzijas ziņojumus par tās kopsavilkuma finanšu pārskatiem.

Dānija. 2008. gadā Dānijas valdība izveidoja konsultantu komiteju pēc Dānijas Valsts augstākās revīzijas iestādes ieteikuma, lai konsultētu finanšu ministru par valsts grāmatvedības izstrādi un uzturēšanu. Valsts augstākā revīzijas iestāde saprata, ka valsts revīzijas standarti ir jāpadara mūsdienīgi daudz sistemātiskāk un profesionālāk. Piemēram, tālaika procesā netika iekļauti visi attiecīgi lietotāji. Bija nepieciešamas daudz dziļākas diskusijas par jaunajiem grāmatvedības noteikumiem un principiem, lai sekmētu valsts grāmatvedības informācijas kvalitāti. Pēdējo trīsdesmit gadu laikā valsts izmantoto grāmatvedības principu izstrādi vairāk vai mazāk ietekmēja vadības grāmatvedības principi, ko pēdējo desmit gadu laikā papildināja pamatlīdzekļu kapitalizācijas un amortizācijas ieviešana. Valsts augstākā revīzijas iestāde atzina iedvesmas meklējumu starptautiskajos grāmatvedības standartos nozīmi, lai izveidotu savus valsts publiskā sektora grāmatvedības standartus.

Konsultantu komitejai ir trīs galvenie uzdevumi:

- pētīt publisko starptautisko grāmatvedības standartu attīstību un izmantojamību valsts grāmatvedības uzskaitē;
- pārraudzīt pilnveidojumus privātā sektora grāmatvedības noteikumos un izvērtēt to piemērotību valsts sektoram;
- konsultēt finanšu ministru jautājumos par uz cenu un izdevumiem balstītas valsts grāmatvedības uzskaites izstrādi un uzturēšanu.

Konsultantu komitejas, kas sastāv no Dānijas Valsts revīzijas iestādes un ministriju pārstāvjiem, sanāksmes notiek vienu reizi pusgadā. Komiteja ir apspriedusi tādus jautājumus kā Starptautiskās publiskā sektora grāmatvedības standartu padomes jaunus standartus, grāmatvedības uzskaites principus infrastruktūrai, civilieredņu pensiju shēmu un grāmatvedības uzskaites principus vienībām ārpus dotāciju finansētiem valsts kontiem. Šīs diskusijas tiek skatītas kā Finanšu ministrijas lēmumu pieņemšanas procesa rīks valsts kontu grāmatvedības uzskaites principu jautājumos.

Secinājums

Standartu izstrāde nav nekas jauns. Desmitiem gadu daudzas valstis ir sniegušas ļoti kvalitatīvus, autoritatīvus standartus no savām standartu izstrādes iestādēm. Publiskajā sektorā finanšu pārskati ir svarīgi dokumenti, kas nosaka valdības publisko līdzekļu pārvaldību. Objektīvi finanšu pārskatu standarti ir būtiski publiskā sektora iestāžu atbildībai, jo tie nosaka prasības, kas nepieciešamas finanšu pārskatu sagatavošanai.

Lai kādā virzienā valstis nolemtu doties, tām ir jābūt pārliecinātām, ka tām ir caurskatāms, ļoti kvalitatīvs standartu izstrādes process, kas nodrošinās valdības finanšu pārskatu ticamību un noderīgumu.

Mēs mudinām INTOSAI Kongresu atzīt un apstiprināt spēcīga, objektīva un caurskatāma standartu izstrādes procesa svarīgumu, ko, vēlams, īsteno neatkarīgs standartu izstrādātājs. Tieši šādos procesos finanšu informācijas lietotāji gan publiskajā, gan privātajā sektorā pārliecinās, ka finanšu pārskati, uz kuriem viņi paļaujas, lai pieņemtu svarīgus ekonomiskus lēmumus vai sauktu pie atbildības publiskās iestādes, ir ticami un ir sagatavoti bez neatbilstošas ietekmes.

Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas ISSAI standartu tulkošanu latviešu valodā un standartu aktuālo versiju uzturēšanu nodrošina

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Skanstes iela 50,
Rīga, LV 1013
tālrunis: 67017500
fakss: 67017673
e-pasts: lrvk@lrvk.gov.lv
www.lrvk.gov.lv